	Комунальний заклад **«КРИВОРІЗЬКИЙ ФАХОВИЙ МЕДИЧНИЙ КОЛЕДЖ»** **Дніпропетровської обласної ради** **СИЛАБУС**
Освітній компонент	**Основи медичного права**
Освітньо-професійна програма	Сестринська справа
Освітньо-професійний ступінь	Фаховий молодший бакалавр
Спеціальність	І5 Медсестринство
Галузь знань	І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення
Статус освітнього компонента	Вибіркова
Форма навчання	Очна/денна
Рік навчання / семестр	БЗСО, другий рік, ІІІ семестр
Кількість кредитів ECTS/обсяг	Кредитів - 3 Усього: 90 год Лекцій: 14 год Семінарів:30 год Самостійна робота: 46 год
Викладач	Чутова Наталія Павлівна
E-mail	n.chutova@krmedkol.com
Консультації	За графіком упродовж навчального року
Анотація до курсу	Дисципліна «Основи медичного права» спрямована на формування у здобувачів освіти базових правових знань, необхідних для здійснення професійної діяльності у сфері охорони здоров'я. Зміст дисципліни охоплює основи правового регулювання медичної діяльності, права та обов'язки пацієнтів і медичних працівників, правові засади надання медичної допомоги, інформовану добровільну згоду на медичне втручання, дотримання медичної таємниці, вимоги до ведення медичної документації, а також підстави юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері охорони здоров'я. Особлива увага приділяється аналізу типових професійних ситуацій, визначенню правомірної поведінки медичного працівника та дотриманню принципів медичної етики й деонтології.
Мета та завдання курсу	**Метою вивчення** освітнього компонента є формування у здобувачів освіти базових знань із медичного права, уміння орієнтуватися в нормативно-правових вимогах у сфері охорони здоров'я та застосовувати їх під час виконання професійних обов'язків, забезпечуючи дотримання прав пацієнтів, законних інтересів медичних працівників і принципів професійної етики.

	Основними завданнями освітнього компонента є: ознайомлення з основними джерелами правового регулювання охорони здоров'я в Україні; засвоєння прав та обов'язків пацієнтів і медичних працівників; формування розуміння правових вимог щодо надання медичної допомоги та проведення медичних втручань; опанування основних правил отримання інформованої добровільної згоди та дотримання медичної таємниці; формування вмінь визначати правомірність дій медичного працівника в типових професійних ситуаціях; ознайомлення з видами юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері охорони здоров'я; розвиток навичок пошуку й використання нормативно-правової інформації для вирішення практичних завдань; виховання відповідального ставлення до професійних обов'язків, поваги до гідності пацієнта та дотримання принципів медичної етики й деонтології. Обов'язковим завданням постає формування компетентностей заявлених у ОПП «Сестринська справа» освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» галузі знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення спеціальності І5 Медсестринство: ЗК 1 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК 2 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 3 Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем. ЗК 4 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 8 Здатність до міжособистісної взаємодії. СК1. Здатність до застосовування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці. СК 7 Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства.

	СК 11 Здатність до застосування сукупностей втручань та дій для забезпечення пацієнту гідного ставлення, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки. СК 12 Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя). СК 14 Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.
Програмні результати навчання	РН 3. Застосовувати основні положення законодавства в охороні здоров'я. РН 4. Вести медичну документацію за формами, встановленими нормативно-правовими документами. РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

Зміст курсу

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНИХ РОБІТ

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Лекції	Сам. роб.
1	Медичне право України в системах права і законодавства	2	
	Законодавче забезпечення охорони здоров'я в Україні		4
	Інформована згода на медичне втручання		4
2	Правова природа медичної допомоги і медичної послуги.	2	
	Лікарська таємниця		4
3	Права та обов'язки пацієнтів. Захист прав пацієнтів.	2	
	Правові основи організації охорони здоров'я в Україні		4
	Законодавче забезпечення паліативної і хоспісної допомоги в Україні		4
	Правове регулювання надання психіатричної допомоги		4
4	Правове регулювання сімейної медицини в Україні	2	
	Правові та організаційні основи охорони материнства і дитинства		4
	Правова регламентація косметології та спортивно-оздоровчої діяльності (спортивна медицина). Медичний туризм		4
	Правове регулювання репродуктивних технологій		4
5	Дефекти надання медичної допомоги. Медична експертиза та контроль якості медичної допомоги за законодавством	2	

	України.		
	Ятрогенна патологія та її медико-правове значення		4
6	Особливості регулювання праці медичних працівників.	2	
	Медичне страхування в Україні.		2
7	Юридична відповідальність у сфері охорони здоров'я.	2	
	Правовий порядок трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини		4
	Разом	14	46

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Тема	Години
01	Медичне право України в системах права і законодавства	2
02	Історичні етапи становлення та розвитку права на охорону здоров'я у міжнародному законодавстві	2
03	Одержання медичної допомоги в контексті реалізації права на життя людини	2
04	Процедури і механізми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин. Захист прав пацієнтів.	2
05	Правове регулювання провадження фармацевтичної діяльності. Правовий порядок застосування лікарських засобів	2
06	Морально-етичні аспекти лікарської діяльності	2
07	Юридична регламентація медичної діяльності в Україні.	2
08	Правова кваліфікація дефектів надання медичної допомоги	4
09	Особливості регулювання праці медичних працівників.	2
010	Юридична відповідальність у сфері охорони здоров'я.	2
011	Правовий порядок захисту населення від інфекційних хвороб	2
012	Законодавче забезпечення паліативної і хоспісної допомоги в Україні	2
013	Правове регулювання надання психіатричної допомоги	2
014	Правова регламентація косметології та спортивно-оздоровчої діяльності (спортивна медицина). Медичний туризм	2
	Разом:	30

Пререквізити	«Історія України», «Громадянська освіта», «Правознавство»
Кореквізити	«Основи психології, медичної етики та деонтології», «Історія та культура України», «Анатомія з основами фізіології людини», «Українська мова (за професійним спрямуванням)».
Постреквізити	«Медсестринство», «Внутрішня медицина», «Хірургія», «Педіатрія», «Акушерство та гінекологія», «Інфектологія», «Медсестринство в сімейній медицині», а також навчальна та виробнича практики.
Методи навчання	Пояснювально-ілюстративний, проблемно-орієнтований, пошуковий, практико-орієнтований, кейс-метод, метод моделювання професійних ситуацій, дискусія, мозковий штурм, рольові та

	ділові ігри, метод проєктів, робота в малих групах, інтерактивні та цифрові освітні технології, самостійна робота з нормативно-правовими актами та інформаційними ресурсами. Теоретична підготовка передбачає форми лекції: проблемні, інтерактивні, мультимедійні, з використанням презентацій, відеофрагментів, аудіо-відеоматеріалів, опитувань, відеооглядів з коментарями викладача. Семінарські заняття передбачають медіаактивність: створення освітніх постів з професійним контентом, професійні симуляції: рольові ігри, «casestudy»; ігрові технології: хакатони, онлайн-вікторини; використання електронних ресурсів – інтерактивні посібники, QR-коди до додаткових матеріалів; групові проєкти, гейміфіковані платформи. Самостійна робота передбачає опрацювання інформаційних джерел, роботу з цифровими ресурсами, виконання тестових, пошукових, аналітичних і професійно орієнтованих завдань.
Методи контролю	Усний контроль (індивідуальне та фронтальне опитування, бесіда, обговорення); письмовий контроль (письмові та аналітичні завдання); тестовий контроль (тематичне та онлайн-тестування, мікротести); практико-орієнтовані та ситуаційні завдання; аналіз і розв'язання кейсів; аналіз нормативно-правових актів та правових ситуацій; контроль виконання самостійної роботи; презентації та творчі роботи; взаємооцінювання; самооцінювання.
Види контролю	Поточний та підсумковий контроль відповідно до навчального плану

Перелік практичних навичок та умінь

1. Знати основні положення законодавства України, що регулюють відносини у сфері охорони здоров'я.
2. Розуміти правовий статус пацієнта та медичного працівника, їхні основні права, обов'язки й гарантії.
3. Визначати правові вимоги до надання медичної допомоги та проведення медичних втручань.
4. Пояснювати порядок отримання інформованої добровільної згоди пацієнта та правові наслідки відмови від медичного втручання.
5. Дотримуватися встановлених вимог щодо збереження медичної таємниці та конфіденційності інформації про пацієнта.
6. Розпізнавати типові порушення прав пацієнтів і визначати можливі способи їх захисту в межах своєї професійної компетентності.
7. Визначати основні види юридичної відповідальності медичних працівників за порушення професійних обов'язків.
8. Знаходити та використовувати відповідні нормативно-правові акти для розв'язання типових ситуацій, що виникають у професійній діяльності.
9. Обирати правомірний алгоритм дій у стандартних професійних ситуаціях з урахуванням прав пацієнта, посадових обов'язків і меж власної компетентності.
10. Дотримуватися вимог законодавства, принципів медичної етики, деонтології та професійної відповідальності під час взаємодії з пацієнтами, їхніми родичами й колегами.

Перелік питань до підсумкового контролю

1. Поняття, предмет і завдання медичного права.
2. Основні джерела правового регулювання охорони здоров'я в Україні.
3. Конституційні гарантії права людини на охорону здоров'я та медичну допомогу.
4. Основні принципи державної політики у сфері охорони здоров'я.
5. Правовий статус пацієнта: основні права та обов'язки.
6. Права та обов'язки медичних працівників.
7. Правове регулювання надання медичної допомоги в Україні.
8. Види медичної допомоги та основні правові вимоги до її надання.
9. Право пацієнта на вибір лікаря та закладу охорони здоров'я.
10. Поняття та правове значення інформованої добровільної згоди на медичне втручання.
11. Порядок отримання згоди пацієнта на медичне втручання.
12. Правові підстави відмови пацієнта від медичного втручання та дії медичного працівника в такій ситуації.
13. Правові особливості надання медичної допомоги неповнолітнім.
14. Правові підстави надання медичної допомоги без згоди пацієнта у випадках, передбачених законодавством.
15. Поняття медичної таємниці та правові вимоги щодо її збереження.
16. Конфіденційність інформації про стан здоров'я пацієнта.
17. Правові вимоги до ведення, зберігання та використання медичної документації.
18. Право пацієнта на інформацію про стан свого здоров'я.
19. Правові механізми захисту прав пацієнтів.
20. Порядок подання та розгляду звернень і скарг пацієнтів.
21. Поняття та основні види юридичної відповідальності медичних працівників.
22. Підстави дисциплінарної відповідальності медичних працівників.
23. Цивільно-правова відповідальність у сфері надання медичної допомоги.
24. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері охорони здоров'я.
25. Кримінальна відповідальність медичних працівників за професійні правопорушення.
26. Правові наслідки неналежного виконання професійних обов'язків медичним працівником.
27. Правове регулювання трудових відносин у сфері охорони здоров'я.
28. Основні трудові права та обов'язки медичного працівника.
29. Правові засади охорони праці працівників закладів охорони здоров'я.
30. Правове регулювання профілактики інфекційних захворювань та захисту населення від інфекційних хвороб.
31. Правові основи обігу лікарських засобів і відповідальність за порушення встановлених вимог.
32. Правові засади надання психіатричної допомоги та гарантії прав пацієнтів.
33. Правове регулювання трансплантації анатомічних матеріалів людині.
34. Правові аспекти донорства та застосування допоміжних репродуктивних технологій.
35. Правові засади надання паліативної та хоспісної допомоги.
36. Правові й етичні аспекти взаємодії медичного працівника з пацієнтом.
37. Поняття медичної етики та деонтології, їх значення у професійній діяльності.
38. Правові засади захисту персональних даних пацієнтів.
39. Алгоритм дій медичного працівника у разі виявлення порушення прав пацієнта.
40. Дотримання законодавства, професійної етики та меж компетентності як основа правомірної діяльності медичного працівника.

Політика курсу

Навчальна дисципліна «Основи медичного права» є вибірковою для студентів спеціальності І5 Медсестринство. Студент зобов'язаний в повному обсязі оволодіти знаннями, вміннями та компетентностями з дисципліни «Основи медичного права».

Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів вищої освіти:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролів без використання зовнішніх джерел інформації;
- списування під час контролю знань заборонені (в т. ч. із використанням мобільних девайсів);
- самостійне виконання індивідуальних завдань та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

Політика щодо дотримання принципів та норм етики та деонтології здобувачами вищої освіти:
- дії у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології;
- дотримання правил внутрішнього розпорядку коледжу, бути толерантними, доброзичливими та виваженими у спілкуванні зі студентами та викладачами, пацієнтами, медичним персоналом закладів охорони здоров'я;
- усвідомлення значущості прикладів людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності та медичної етики;
- використання цифрових ресурсів, інструментів ШІ допускається як допоміжний засіб навчання за умови критичного оцінювання інформації, самостійності виконання завдань та дотримання академічної доброчесності.

Політика щодо відвідування занять здобувачами вищої освіти:
- присутність на всіх заняттях: семінарських заняттях, підсумковому контролі є обов'язковим з метою поточного та підсумкового оцінювання знань (окрім випадків за поважною причиною).

Політика оцінювання

ПІДСУМКОВИЙ (СЕМЕСТРОВИЙ) КОНТРОЛЬ з дисципліни «Основи медичного права» здійснюється на основі результатів поточного оцінювання та виставляється на останньому семінарському занятті. Поточний: (засвоєння теми) контролюється на семінарських заняттях з метою перевірки рівня засвоєння вивченого матеріалу: усне опитування (фронтальне, групове, індивідуальне, комбіноване); тестування, контроль за ефективністю самостійної роботи (підготовка і виступ з доповіддю, розв'язання кейсів / ситуаційного завдання).

Знання теоретичного матеріалу контролюється шляхом комп'ютерного тестування

Критерії оцінювання тестів

Фінальна оцінка за тестові завдання встановлюється на основі відсотка правильних відповідей:

Кількість правильних відповідей в %	Оцінка
90-100%	5
89-74%	4
73-60%	3
<60%	2

Відпрацювання та перескладання

Порядок відпрацювання пропущених занять, повторного оцінювання та оскарження результатів визначається відповідними внутрішніми нормативними документами Коледжу. Результати самостійної роботи враховуються відповідно до визначених критеріїв. Підсумкова оцінка формується відповідно до системи оцінювання, встановленої у Коледжі. Повторне оцінювання, відпрацювання пропущених зайняття та оскарження результатів здійснюються відповідно до внутрішніх нормативних документів Коледжу. Під час усіх видів контролю здобувачі освіти зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності. Усі види контролю навчальної діяльності та визначення рівня сформованості тих чи тих компетентностей відбуваються за національною 4-бальною шкалою.

Критерії оцінювання визначаються за національною шкалою - «5», «4», «3», «2»

Засвоєння студентами теоретичного матеріалу та оволодіння інструментальними компетенціями дисципліни перевіряється на семінарських заняттях. Тестування здійснюється за кожною темою дисципліни. Оцінювання самостійної роботи студентів, яка

передбачена в тематичному плані поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Форми проведення поточного контролю під час навчальних занять за 4-ри бальною (національною) шкалою:

Оцінювання усної відповіді:

«5» (відмінно) – здобувач освіти в повному обсязі, правильно та логічно розкриває зміст теоретичного питання, демонструє ґрунтовне володіння поняттями, термінами та категоріями медичного права. Розуміє взаємозв'язок правових норм із професійною діяльністю медичного працівника, уміє аналізувати нормативно-правові акти та застосовувати їх положення до конкретних професійних ситуацій. Самостійно аналізує правові ситуації, визначає проблему, права, обов'язки та можливі види юридичної відповідальності, обґрунтовує запропоноване рішення. Уміє знаходити, оцінювати та використовувати актуальні джерела правової інформації. Відповідь чітка, послідовна, аргументована, демонструє самостійне та критичне мислення. Практичне завдання виконує повністю, правильно та самостійно, може теоретично обґрунтувати кожен етап його виконання.

«4» (добре) – здобувач освіти достатньо повно розкриває зміст теоретичного питання, володіє основними поняттями та термінологією медичного права, розуміє сутність правових норм і загалом уміє застосовувати їх до професійних ситуацій. Правильно аналізує типові правові ситуації та виконує практичні завдання стандартного рівня, використовує нормативно-правові джерела. Відповідь достатньо аргументована та послідовна, однак може містити окремі неістотні неточності, недостатню глибину аналізу або неповне обґрунтування висновків. Практичне завдання виконує правильно, але може потребувати незначної допомоги або уточнення окремих положень.

«3» (задовільно) – здобувач освіти відтворює основний зміст навчального матеріалу, але розкриває теоретичне питання неповно, демонструє недостатнє володіння понятійно-категоріальним апаратом медичного права. Знає окремі правові норми, однак має труднощі з їх поясненням та застосуванням до конкретних професійних ситуацій. Допускає помилки та неточності, потребує навідних запитань або допомоги викладача. Спроможний виконувати прості або видозмінені практичні завдання, проте не завжди може самостійно обґрунтувати запропоноване рішення. Практичне завдання виконує з окремими помилками, демонструючи частково сформовані практичні вміння.

«2» (незадовільно) – здобувач освіти не опанував основний зміст навчального матеріалу, не володіє базовими поняттями та термінами медичного права, не розуміє сутності основних правових норм і не може пояснити їх значення для професійної діяльності медичного працівника. Не вміє застосовувати набуті знання під час аналізу правових ситуацій, не може самостійно визначити правову проблему та запропонувати обґрунтоване рішення. Відповідь фрагментарна, поверхова або відсутня, містить принципові помилки. Практичне завдання не виконано або виконано неправильно; практичні вміння та навички не сформовані.

Критерії оцінювання практичного завдання:

- повнота та послідовність виконання завдання;
- правильність застосування норм медичного права;
- уміння визначити правову проблему та її учасників;
- уміння визначити права, обов'язки та відповідальність учасників правовідносин;
- уміння застосовувати нормативно-правові акти до конкретної професійної ситуації;
- обґрунтованість запропонованого рішення та сформульованих висновків;
- уміння теоретично пояснити та прокоментувати виконане завдання;
- самостійність виконання та аргументованість відповіді.

Інформаційні ресурси

1.Антонов С. В. Медичне право України: Навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. Київ: КНТ, 2021. 312 с.

2.Грін О. О. Медичне право в питаннях і відповідях. Загальна частина. Книга 1 [Текст]: навч. посіб. / О. О. Грін. – Ужгород: Друкарня Бреза, 2023. – 408 с. – ISBN 978-617-8127-11-4.

3.Медичне право: підручник / О. І. Харитонова, С. Б. Булеца, С. Г. Стеценко, Р. А. Майданник, І. Я. Сенюта, Я. О. Триньова, М. В. Менджул. – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2021. – 720 с.

4.Медичне право: навч. посіб. / В. М. Пашков, М. В. Гуйван, О. М. Литвинов та ін. Харків: Право, 2022. 344 с.
5. Чеховська І. В. Медичне право України: навч. посіб. Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2021. 480 с.

Допоміжна література:

1.Права людини у сфері охорони здоров'я: практичний посібник / за наук. ред. І. Я. Сенюти. Львів: Видавництво ЛНМУ, 2021. 240 с.

Інформаційні ресурси

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96ВР//http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр
2. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 № 2801-XII // http://zakon.rada.gov.ua/go/2801-12
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X // http://zakon.rada.gov.ua/go/80731-10
4. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322 VIII //http://zakon.rada.gov.ua/go/322-08
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2013 №435-IV // http://zakon.rada.gov.ua/go/435-15
Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III // http://zakon.rada.gov.ua/go/2947-14
6. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI // http://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17
7. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV //http://zakon.rada.gov.ua/go/436-15
8. Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» від 15.02.1995 № 60/95-ВР // http://zakon.rada.gov.ua/go/60/95-вр
9. Закон України «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів» // http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/F950061.html
10. Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» від 15.02.1995 № 62/95-ВР //http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-вр
11. Закон України «Про протидію захворюванню на туберкульоз» від 05.07.2001 № 2586-III //http://zakon.rada.gov.ua/go/2586-14
12. Закон України «Про донорство крові та її компонентів» від 23.06.1995 № 239/95-ВР //http://zakon.rada.gov.ua/go/239/95-вр
13. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя» від 24.02.1994 № 4004-XII // http://zakon.rada.gov.ua/go/4004-12
14. Закон України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ»
від 23.12.2010 № 2861-VI // http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2861-17
15. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06.04.2000 № 1645-III //http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14
16. Закон України «Про лікарські засоби» від 04.04.1996 № 123/96-ВР //http://zakon.rada.gov.ua/go/123/96-вр
17. Закон України «Про психіатричну допомогу» від 22.02.2000 № 1489-III // http://zakon.rada.gov.ua/go/1489-14
18. Закон України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 № 4038-XII //http://zakon.rada.gov.ua/go/4038-12
19. Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» від 16.07.1999 № 1007-XIV // http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1007-14
20. Закон України «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 14.01.1998 № 16/98-ВР // http://zakon.rada.gov.ua/go/16/98-вр
21. Авторський блог «Освітній портал «Гуманістика» https://pravokmk.tumblr.com/
Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір «Навчально-методичний комплекс з соціально-економічних дисциплін – онлайн для студентів ВНЗ III-IV рівнів акредитації» №98530, комп'ютерна програма «Освітній портал «Гуманістика» №98533 від 09.07.20.

Розглянуто та схвалено на засіданні циклової комісії
загальноосвітніх та гуманітарних дисциплін
Протокол № 1 від « 03 » вересня 2026 р.

Голова ЦК / ГАЙДУК Ліна
(підпис) (прізвище, ім’я)